

INSPEKTORAT W WALARJI

Ministerstwo
Spraw Wojskowych
w Warszawie.

1920

Wyłącznie
dla
registratury!

Liczb

57

dn

Poprzednie akta doty-
czące w tej samej spra-
wie

Licz.
Licz.
Licz.

Pilne - Telegram:

Przedmiot:

Raporty odd. II

Akta pomocnicze
(podobne lub identyczne)

Licz.
Licz.
Licz.

Referent dn

Kier. Refer. dn

Szef Wydz. dn

Szef Oddz. /
Depart. / dn

Przesłać celem:

zaopiniowania współpracy, podpisu
Do

Po zaopiniowaniu współpracy, podpisie, przesłać:

O sytuacji Wew. i Zew.

Do II. 20.

Polecenie dla kancelarii:

Zezwalam:

Szef Szt. Gen.

„ Admin.

„ Wojsk. Kontr. Gen.

Zezwalam:

Minister
Przesłano czystopisów sztuk.

Tem samym załatwiono akt Licz.

Przepisał:
Porównał:
Wysłał:

Po wysłaniu czystopisu pozostaje:
Z wpływów sztuk: z opinii sztuk:
Razem prócz koszulki sztuk:

Dn. godz. Dn. godz. Dn. godz.

Dn. godz. Dn. godz. Dn. godz.

Przedłożyć ponownie referentowi:

dnia /
dnia /
dnia /

Pilue

Przedmiot: Komunikat Informacyjny o Sytuacji Wewnętrznej i Zewnętrznej
Nr. 28. z dn. 10. września 1920 r.

TREŚĆ:	Attache Militaire Polonais	4 rue Chanaleilles Paris...	1.
	Plenipot.	" "	2.
		a Londres	3.
		a Washington	4.
		a Rome	5.
		a Constantinople	6.
	Attache Militaire Polonais	a Vienne	7.
		a Berne	8.
		a Belgrad	9.
		a Bruxelles	10.
		a Bucarest	11.
		a Budapest	12.
		a Helsingfors	13.
		a Stockholm	14.
		a Kopenhague	15.
		a Riga	16.
		a Rewel	17.
		a Sebastopol	18.
		a Gdańsk	19.
			20.
			21.
			22.
			23.

Lieutenant Michalski
Zast. Wojsk. przy Gen. Płnmcn.
Adjutantura Gen. Naczelnego Wodza

Warszawa, M.S. Wojsk. Oddział II. Sztabu
I. Zastępca Szefa Sztabu Generalnego
II. " " " "

Ref: *22*
9/19
(Szef Sekcji)

Kpt. Wayda

Szef Oddz.

Szef Sztabu

Patrz przed apr.

Nr. *41537/12*

Przedmiot

Patrz po wyst.:

Oddział

Załączac:

Akta poprzednie:

Tymczasem
załatwione

Za zgodność czystopisu

Skontro

Wysłano: *ad. d. 17/9 - 201.*

Edycyjski

1. - 23.

Wiadomości Operacyjne.

Terenem największego napięcia bojowego w ostatnim okresie 10-cie dniowym, był front południowy, na którym bolszewicy usiłowali, choć po części, powetować swoją klęskę pod Warszawą. Uderzenie bolszewików miało być wykonane przez najlepszą pod względem wartości bojowej, jednostkę, a mianowicie przez armję Budiennego.

Posuwając się z rejonu Sokala, jazda Budiennego osiągnęła dn. 30. VIII. Zamość i otoczyła miasto z trzech stron. Załoga / jeden pułk piechoty / mężnie bronila

Koncypiant: verte

destępu do miasta , krwawe odpierając ataki bolszewików . Wówczas grupa gen.Stan.Hallera , skoncentrowana poprzednio w rejonie Rawy Ruskiej, rozpoczęła akcję w kierunku na Tyszowce , celem uderzenia na lewe skrzydło i na tyły armji Budiennego , zaś od północy rozpoczęto jednocześnie akcję na prawe skrzydło bolszewików . W akcji tej , po zaciętych walkach , zdobyliśmy Grabowiec , poczem oddziały nasze kontynuowały ruch oskrzydłający w kierunku na Miączyn i Hrubieszów. Jazda Budiennego wszędzie stawiała zaciekle opór , kontratakując w szyku konnym raz po raz nasze oddziały na flankach, i jednocześnie usiłowała bezskutecznie przedrzeć się do rejonu Zamościa na północ , w kierunku na Chełm , celem połączenia się z grupą bolszewicką, która miała z nad Bugu rozpocząć ofensywę w tym samym kierunku, lecz nie zdołała przełamać naszego oporu. Tymczasem grupa gen.Hallera, która 31.VIII. dotarła do Komarowa, zdecydowanym ruchem uderzyła na tyły atakujących Zamość, bolszewików i nawiązała łączność z załogą miasta. Powyższe zmusiło Budiennego do rozpoczęcia szybkiego odwrotu w kierunku wschodnim. Walki z Budiennym nacechowane były wszędzie niezwykłą zaciętością. Całe dywizje nieprzyjacielskie, pomimo ogromnych strat , szarżowały po kilkakrotnie , celem uutorowania sobie drogi. Przebijając się na wschód przez Tyszowce i Werbkowice , Budiennyj poniósł nader ciężkie straty w zabitych i rannych, w tem kilku dowódców brygad i pułków i 12 komisarzy, oraz zostawił w naszych rękach znaczną zdobycz: dwadzieścia kilka dział, wielką ilość k.m. , transporty amunicji artyleryjskiej, kancelarje pułkowe i t.p.

Przedarłszy się do rejonu na zachód i północny zachód od Hrubieszowa , armja konna Budiennego

zaczęła znowuż przejawiać tendencje zaczepne .
Dalsza koncentryczna akcja nasza przeciwko Budiennemu , rozpoczęta dnia 5.IX. jednocześnie z północy , zachodu i południa , doprowadziła po zaciętych walkach do ostatecznego przełamania oporu bolszewików , opanowania Hrubieszowa i wyrzucenia armji konnej za Bug. Budiennyj, który jak sam się przyznaje w swych meldunkach, poniósł olbrzymie straty w ludziach , koniach i materjale wojennym , wycofał się do rejonu Włodzimierza Wołyńskiego.-

Na reszcie frontu południowego walki nosiły charakter bardziej lokalny. Na Dniestrze, armja ukraińska , która sforsowała rzekę zajęła Monasterzyska / p.kom.27./, nie zdołała utrzymać się na nowych pozycjach i pod naporem bolszewików obsadziła ponownie Dniestr od Zaleszczyków do Halicza, odbijając na tej linii ataki nieprzyjaciela.-

Na linii ~~Chodorów~~ Bóbrka oraz w rejonie na wschód i na północ wschód od Lwowa oddziały nasze przeszły do akcji zaczepnej . Odrzuciwszy bolszewików na własnym prawym skrzydle , oddziały nasze dn.31.VIII. opanowały linję Gniłej Lipy. Jednocześnie , posuwając się w zaciętych walkach, zdobyliśmy Gołogóry- Krasne - Busk, a na północy Bełz. W akcji tej wzięto znaczną zdobycz w działach , k.m. i materjale wojskowym. Jednakowoż dn.5.IX. bolszewicy przeszli znacznymi siłami do kontrakcji na całym froncie Gniłej Lipy i na odcinku Gołogóry - Busk. Wywiązały się zacięte walki , w rezultacie których , kolumny nieprzyjacielskie atakujące Busk, Krasne i Pniatyn , zostały odparte z wielkimi dla nich stratami. Na południowym odcinku Gniłej Lipy , oddziały nasze , zmuszone pod naporem przeważających sił przeciwnika do wycofania się na linję rzeki Swirz, przeszły do kontrakcji.

W centrum naszego frontu nieprzyjaciel ,
celem poparcia ofensywy Budiennego, zaatakował
dnia 30.VIII. nasze pozycje na Bugu w rejonie na
wschód i południowy wschód od Chełma, lecz zo-
stał odparty, ponosząc znaczne straty. Po tej
nieudanej próbie nieprzyjaciel / prócz słabych
ataków na Włodawę/ nie przejawiał na linii Bugu
większej aktywności. Z naszej strony na tym od-
cinku miał miejsce szereg pomyślnych wypadów
/ na Bereźce , Smolary i Piszczce/ , podczas któ-
rych wzięliśmy ^{znaczną} zdobycz wojenną i zadaliśmy
nieprzyjacielowi straty , rozbijając jego kon-
centrację. -

W rejonie Brześcia Litewskiego nieprzyjaciel
zachowywał się pasywnie . -

Na północ od Brześcia akcja nasza na Gaj-
nówkę , Małą Narewkę i Narew, doprowadziła do
zajęcia tych miejscowości w dniu 31.VIII. Jed-
nocześnie zajęliśmy Gródek , rozbijając oddziały
17. i 48.dyw.sow. p. i biorąc 1.000 jeńców.
Po nieudanych kontratakach nieprzyjaciel oko-
pał się za rzeką Narewką. W akcji na Kamieniec
Litewski oddziały nasze dn.5.IX. rozbiły bry-
gadę bolszewicką , biorąc 400 jeńców, i obsadziły
miasto .-

Na lewym skrzydle naszego frontu, po opa-
nowaniu Augustowa / p.kom.27./ , oddziały nasze,
witane entuzjastycznie przez ludność miejscową,
zająły Suwałki dn:1.IX. poczem jazda nasza wy-
sunęła się na wschód od linii Augustów - Suwałki ,
nie dochodząc jednak nigdzie do linii demarkacyjnej
polsko - litewskiej / linja marsz.Focha/. Oddziały
litewskie , które zajmowały rejon Augustów - Su-
wałki - Sejny , wycofywały się na północ w miarę
postępu naszych wojsk, twierdząc, że wysunęły się
za linję demarkacyjną tylko czasowo. Jednakowoż
dn.2.IX. , bez żadnego z naszej strony powodu,
litwini zaatakowali naszą jazdę w m.Lipowo , a

następnie w Sejnach. Celem uniknięcia rozlewu krwi, jazda nasza wycofała się do rejonu Suwałki-Augustów, lecz litwini, angażując większe siły /do 10-ciu baonów/, kontynuowali swe ataki na linii Suwałki - Augustów - Sztabin. Wszystkie ataki na linii tej odparto, litwini zostali odrzuceni. Wzięto przytem kilkuset jeńców .-

Sprawa Pokoju.

Członkowie naszej delegacji pokojowej, (Dąbski, Grabski i inni), zawezwani z Mińska do Brześcia Litewskiego, celem zdania relacji z przebiegu rokowań /patrz kom.Nr.27./, przybyli do Brześcia dn.29.VIII. i, po spotkaniu się z min.Sapiehą, udali się do Warszawy. Z otrzymanych relacji wyjaśniło się, że rokowania w Mińsku nie mogą doprowadzić do skutku wobec uniemożliwienia skomunikowania się delegacji z rządem, jak również wobec niemożliwych warunków jakie się wytworzyły w Mińsku, z powodu kompletnego skrępowania i trudności, czynionych delegacji naszej na każdym kroku przez władze sowieckie. Wobec powyższego ujawniła się konieczność przeniesienia rokowań na grunt neutralny.

W odpowiedzi na notę min.Sapiehy z dn.28.VIII., proponującą przeniesienie pertraktacji pokojowych do Rygi, dnia 29.VIII. nadeszła depesza Cziczeryna, w której komisarz spr.zagr. wysuwa kontrpropozycję - przeniesienia konferencji pokojowej do Estonji. Dnia 30.VIII. min.Sapieha wystosował do Cziczeryna telegram, w którym oświadcza, że rząd polski z zadowoleniem stwierdza, że również i rząd sowieków uznaje potrzebę przeniesienia miejsca rokowań na neutralne terytorjum i zawiadamia o nadejściu od rządu łotewskiego odpowiedzi, w której rząd łotewski zgadza się na przeniesienie pertraktacji polsko - rosyjskich do Rygi.

Dnia 2.IX. otrzymano radio z Moskwy, w któ-

rym rząd Sowiećów akceptuje Rygę, jako miejsce dalszych rokowań z Polską, pod warunkiem zagwarantowania przez rząd łotewski nietykalności delegacji rosyjskiej i ukraińskiej, oraz prawa swobodnego komunikowania się jej z rządem sowieckim. Jednocześnie zawiadania się rząd polski, że nowej delegacji sowieckiej przewodniczyć będzie Adolf Joffe i że "będzie ona posiadała wystarczające pełnomocnictwa do wszczęcia xxxxx xxx i prowadzenia do końca, natychmiast po zawarciu rozejmu (i premilinarjów pokojowych, rokowań, które stąd wynikną, w sprawie ostatecznego traktatu pokojowego." Nota podpisana jest przez Cziczierina i Rakowskiego. Powyższe, łącznie z podkreśleniem w tekście jej udziału Ukrainy Sowieckiej w pertraktacjach z Polską, wskazuje, iż rząd sowiecki ma zamiar postawić na konferencji w Rydze sprawę ukraińską w sposób zdecydowany.-

Po otrzymaniu powyższej noty, min.spr.zagr. polecił przedstawicielowi polskiemu w Rydze, ażeby zwrócił się do rządu łotewskiego, celem uzyskania gwarancji, żądanych przez rząd sowiecki. Dn.5.IX. żądane gwarancje otrzymano. -

Jednakowoż rząd Sowiećów znalazł jeszcze jeden pretekst do zwlekania i w depeszy z dn. 6.IX. zażądał zagwarantowania nietykalności lokali i dokumentów delegacji bolszewickiej w Rydze, oraz oddania do jej dyspozycji: "jednego wielkiego budynku lub kilku budynków, połączonych ze sobą i stanowiących jedną całość". Wobec powyższego rząd polski polecił telegraficznie reprezentantowi swemu w Rydze uczynić odpowiednie kroki, zaś ^w odpowiedzi na depeszę Cziczierina zaproponował określić datę ponownego podjęcia rokowań, oznaczając, że jaknajszybsze rozpoczęcie tychże odpowiadałoby jego intencjom.-

Tymczasem , dn.6.IX. powróciła reszta naszej delegacji pokojowej z Mińska.--

II.

1/.Anglja.

Od chwili osiągnięcia przez wojska ~~XXXXXX~~ nasze granicy Polski etnograficznej, wykreślonej przez lorda Curzona , cała opinja angielska jak również i rząd, zaniepokojeni są kwestją: czy armja polska zatrzyma się na tej granicy, czy też wkroci na terytorja sporne. Życzeniem Anglji jest , by pokój między Polską a Rosją doszedł jaknajprędzej do skutku, gdyż od tego, w znacznym stopniu uzależnione jest wszczęcie normalnych stosunków pomiędzy Anglja a Rosją, oraz ostateczna *pacyfika*cja Wschodu. W przeciwnym razie, pomijając już względy natury czysto ekonomicznej , Anglja obawia się rozpoczęcia przez Rosję akcji przeciw-angielskiej na szeroką skalę w Indjach i Persji. Rząd Angielski, sparaliżowany przez partję pracy , pragnie, by konflikt polsko - rosyjski rozwijał się w ten sposób, aby Anglja nie była zmuszoną , w myśl swych obietnic, do udzielenia Polsce pomocy zbrojnej. Powyższe postawiłoby rząd angielski w *pozycji* bardzo trudną, wobec stanowczego przechylenia się Labour Party i Trade Unionów na stronę bolszewików, do czego w znacznym stopniu przyczyniła się intensywna agitacja misji rosyjskiej w Londynie.--

Dn.30. VIII. doręczył Kamieniew rządowi angielskiemu notę, w której domaga się ogłoszenia angielskich żądań i warunków pokoju z Rosją Sowiecką, oraz wywarcia nacisku na rząd polski , celem przyspieszenia pokoju polsko - bolszewickiego. ~~Z powodu~~ *wobec* ~~XXXXXX~~ nieobecności Lloyd George'a i innych ministrów w Londynie, rząd angielski zajmuje w tej sprawie stanowisko wyczekujące.

2./ Francja

W stosunku do Polski rząd francuski stoi na stanowisku niezbędności zawarcia z Sowietami pokoju, któryby gwarantował jej całość etnograficzną i polityczną niepodległość. Umiarkowanie, jakie wykazał rząd polski w swych dotychczasowych rokowaniach z bolszewikami, sprawiło we Francji jaknajlepsze wrażenie. Międzynarodowe sfery francuskie uważają za niezbędne - obranie, jako granicy polskiej na wschodzie, linii, któraby odpowiadała warunkom zarówno politycznym, jak strategicznym. Linję Curzona gen. Weygand uważa za niedającą dostatecznych gwarancji bezpieczeństwa dla Państwa Polskiego.

Przyjazd min. Grabskiego do Paryża ma na celu rozpoczęcie rokowań handlowo-ekonomicznych: 1/ w sprawie uregulowania przywozu i wywozu pomiędzy obu krajami, 2/ w sprawie ewentualnego zaciągnięcia pożyczki dla Polski i 3/ w sprawie dostawy materiałów wojskowych.

Co się tyczy nieporozumienia jakie wynikło na tle stosunku do Polski pomiędzy Francją a Anglią i Włochami, to takowe, po konferencji w Lucernie / patrz kom: Nr. 27./ można uważać za zlikwidowane. Ostatecznego porozumienia się francusko-włoskiego można się spodziewać na konferencji w Aix les Bains, która ma się odbyć dn. 13. IX. przy udziale Milleranda i Giolittiego. - 3/. Stany Zjednoczone.

Rząd i szerokie sfery społeczeństwa żywo interesują się kwestją wojny polsko-rosyjskiej. Rząd St. Zjedn. uważał przekroczenie etnograficznych granic Polski przez wojska nasze za niepożądane. Wobec powyższego stanowiska Ameryki doszło do wymiany not pomiędzy rządem St. Zjedn. a rządem Polski. Odpowiedź polska wyjaśnia, że stanowisko

Polski jest podyktowane względami strategicznymi, Polska jest zresztą najzupełniej zgodna z poglądem St. Zjedn. w sprawie nienaruszania terytorjum rosyjskiego, musi jednakże wziąć pod uwagę poważne następstwa, jakieby wyniknęły z zatrzymania kontrofensywy na określonej linii, ~~względem~~ bez uprzedniego uzyskania od Sowieców należytych gwarancji. Sekretarz stanu, Colby, oznajmił, że Stany Zjednoczone uważają odpowiedź polską za zupełnie wystarczającą. -

4/. Włochy.

Opinia społeczeństwa zaniepokojoną jest porozumieniem S.H.S. z Czecho - Słowacją, widząc w tem pierwsze kroki do utworzenia słowiańskiego bloku antywłoskiego w Europie środkowej i na Bałkanach; włosi obawiają się przystąpienia do wymienionego związku Bułgarji i Rumunji. -

Według informacji jakie udzielił hr. Sforza na posiedzeniu komisji spraw zagr. w sprawie stosunków włosko - bolszewickich: stosunki handlowe mają być podjęte w najbliższej przyszłości, dyplomatyczne zaś będą określone ^{dopiero} po uregulowaniu stosunków polsko - rosyjskich. Wobec obawy przed propagandą bolszewicką, wyznaczony przez Rosję nowy delegat sowiecki, Litwinow, nie uzyskał agrément rządu włoskiego. -

5/. Niemcy.

Po zawodzie, jakiego doznała polityka niemiecka, licząca na sukcesy militarne bolszewików, obecnie, stwierdzając, że na skutek zwycięstwa polskiego "w ciągu jednego tygodnia światowa sytuacja polityczna została zrujnowana" - Niemcy usiłują wykazać przed Ententą swoją lojalność i przestrzeganie Traktatu Wersalskiego. -

Incydent wrocławski / napad na konsulaty francuski i polski / można uważać za zlikwidowany,

ponieważ rząd berliński zgodził się na zupełne zadosłuczynienie żądaniom francuskim i polskim.

Co się tyczy oddziałów bolszewickich, które przeszły na terytorjum Prus Wschodnich, to około 10.000 z nich zdołało już przedostać się na Litwę. Pozostali / około 55.000 / zostali internowani i mają być do 20.IX. przewiezieni wgląd Niemiec.

W zakresie polityki wewnętrznej rząd Rzeszy ma ciągle kłopoty z kolejarzami, którym według umowy z dn.23.VIII. przysługuje prawo kontroli nad transportami. Niemieckie partje socjalistyczne przeżywają obecnie ciężki kryzys w związku ze sprawą przystąpienia do III.międzynarodówki, względem której socjaliści większości i część partji "niezawisłej", zajęli stanowisko nieprzychylne. Kwestję tą mają rozstrzygnąć, zwołany w tym celu w Berlinie, niemiecki kongres socjalistyczny.

Gdańsk

Dn.4.IX. komisja graniczna, pod przewodnictwem gen. ~~de~~ Dupont'a wyznaczyła granicę WM.Gdańska od morza Bałtyckiego pod Sopotami, aż do Łak / Lonkenersee / .

Sir Tower i nadburmistrz Sahm wyjechali do Paryża, celem wzięcia udziału w pertraktacjach w sprawie konwencji polsko-gdańskiej.

6/.Czechy

Wobec wzrastających w kraju, wpływów komunistycznych, wysiłek polityki wewnętrznej rządu skierowany jest ku oparciu się o prawicę partji socjal - demokratycznej, jako o czynnik jedynie mogący, przy obecnej sytuacji politycznej i ekonomicznej, przeciwstawić się w destrukcyjnej robocie bolszewizującej lewicy.-

W zakresie polityki zewnętrznej, szczególna uwaga rządu skierowana jest ku kwestji "Małej Ententy", idea utworzenia której, jest spropagowana przez min.Benesza. Wyposé wygłoszonym

na posiedzeniu komisji spraw zagranicznych dn. 1. IX. , Beneszx oświadczył, że układy z Jugosławją i Rumunją mają na celu: " 1/ bezpieczeństwo , które jest warunkiem pokoju i porządku wewnętrznego we wspomnianych państwach , 2/ jaknajrychlejsze nawiązanie stosunków gospodarczych, ze wszystkimi sąsiadami". W stosunku do "Wielkiej Ententy", " Mała. Ententa" ^{uskutecznieniem} *byłoby* : ~~xxxxxxxxxxixxxxxxx~~, jej dążności do konsolidacji Europy środkowej, a równocześnie zabezpieczeniem tej ostatniej przed tendencjami zewnętrznymi, dążącymi do wywołania katastrofy światowej.- W stosunku do projektu utworzenia związku państw Naddunajskich, / p. Rumunja/ Beneszx zajmuje stanowisko nieprzyjazne.

Co się tyczy stosunku do Polski, Beneszx wyraził nadzieję, że : " stosunek ten będzie z pewnością przyjazny , szczery i otwarty, Leży w interesie wszystkich państw, aby pokój pomiędzy Rosją a Polską doszedł do skutku na takiej podstawie , któraby w przyszłości uniemożliwiła jakikolwiek konflikt między Polską a Rosją."-

7/. Austria.

Rola Austrii w " Małej Entencie" , według planów Benesza , byłaby drugorzędna i Austria stałaby w zupełności pod wpływem Czecho - Słowacji. Pod powyższym pretekstem stronnictwo wszechniemieckie prowadzi kampanję przeciw przystąpieniu Austrii do wspomnianego związku i kroki Rennera w tym kierunku wyzyskuje , jako środek agitacji przeciw obecnemu rządowi.-

8/. Państwa Bałkańskie

Rumunja.

W Bukareszcie daje się zauważyć silna akcja dyplomatyczna Francji, mająca na celu osiągnięcie porozumienia rumuńsko - węgierskiego i rumuńsko - serbskiego. W związku z powyższym stoi pod róz gen. Joffra

do Bukaresztu i Belgradu, oraz projektowane przybycie Take Jonescu na konferencję w Aix les Bains. Francja dąży do zrealizowania układu zawartego w Trianon / traktat z Węgrami/, przez utworzenie przymierza wojskowo-ekonomicznego państw Naddunajskich, któreby miało na celu z jednej strony przeciwstawienie się polityce Niemiec, z drugiej zaś strony nawiązanie bezpośrednich stosunków handlowych państw Naddunajskich z Francją.-

Co się tyczy usiłowań czeskich, mających na celu wciągnięcie Rumunii do projektowanego przez Benesa związku państw Europy centralnej /t.zw. Mała Ententa /, to minister spr.zagr. rumuński oświadczył, że jest on bardzo przychylnie względem ^{tych} swojego projektu usposobiony, uważa jednak, że zarówno Polska jak i Grecja nie mogą być z tego związku wykluczone.-

9/. Państwa Nadbałtyckie.

a. Litwa.

Usiłowania polskiej delegacji wojskowej w Kownie / patrz kom.Nr.27./, mającej na celu porozumienie się z rządem kowieńskim w kwestjach związanych z naszą ofensywą i przygotowanie przyjaznego spotkania się W.P. z armją litewską - spełzły na niczem. Wobec zerwania przez litwinów pertraktacji, prowadzonych w Kownie, rząd polski dn.2.IX. wystosował do rządu litewskiego notę, w której proponował przyjaźnię, aby wojska litewskie cofnęły się poza granice, uznane jako polskie, oraz zaprosował ^{po} bezpośrednie pertraktacje, w celu załatwienia wszelkich kwestji spornych. Jednakowoż w tymże dniu/2.IX!/ rozpoczął się atak litwinów na nasze oddziały /p. wiadomości operacyjne./ -

Rząd kowieński rozesłał do rządów prawie wszystkich państw Europy, notę, w której oskarża Polskę iż: "w tajemnicy skoncentrowała w rejonie Augustowa i dn.30.sierpnia zaatakowała nagle wojska

litewskie ... wobec czego Litwie nie pozostaje nic, jak tylko bronić się wszelkimi środkami, ażeby zapobiedz inwazji polskiej". Przytoczony powyżej ustęp oczywiście absolutnie nie odpowiada rzeczywistości.-

Jednocześnie ujawniła się wyraźnie kooperacja litwinów z bolszewikami, polegająca na masowym przepuszczaniu band bolszewickich z Prus Wschodnich przez Litwę, oraz na wydawaniu władzom sowieckim dezertarów - bolszewików. -

Powyzsza sytuacja postawiła rząd polski nieoczekiwanie przed faktem, niczem nie usprawiedliwioną wojny ze strony litwinów. Pragnąc jednak uczynić ze swej strony wszystko, aby wstrzymać zatarg zbrojny z bratnim narodem, rząd polski zwrócił się dn. 4.IX. telegraficznie do Ligi Narodów, z odezwą, w której, wyjaśniając cały przebieg zatargu, oświadcza że: "Biorąc pod uwagę więzy, które od kilku wieków łączyły w braterskim związku narody polski i litewski, rząd polski z największą przykrością widział się zmuszonym uciec się do użycia sił zbrojnych dla uwolnienia swego terytorjum. Pragnąc pokoju ze wszystkimi swymi sąsiadami, a przede wszystkim z narodem litewskim, rząd polski prosi Ligę Narodów, aby zechciała użyć swego wpływu, celem powstrzymania tego nowego rozlewu krwi.-

Rząd polski przedsięwziął kroki, aby uniknąć, o ile można kontaktu z wojskami litewskimi i będzie unikał zetknięcia się oddziałów, dopóki sytuacja strategiczna na to pozwoli, ale widziałyby się zmuszonym uznać ^{WIS} wystranie wojny z Litwą, jeżeli w przeciągu kilku dni wojska litewskie nie opuszczą całkowicie polskiego terytorjum i nie zaprzestaną współdziałania z armją bolszewicką. Ponadto, ze względu na niebezpieczeństwo dla obrony polskich granic, jakiem grozi koncentracja wojsk bolszewickich, rząd polski będzie się uważał za zupełnie upraw-

nionego do przeprowadzenia operacji wojennych na terytorjum, gdzieby się znajdowały nierozbrojone wojska bolszewickie!"-

Tymczasem oddziały litewskie, atakujące w dalszym ciągu nasze wojska na linii Suwałki - Augustów - Sztabin / p.Wiad.Oper./ zostały w ciągu dni 5.i6. odrzucone i wycofały się w pociągu w kierunku linii demarkacyjnej . -

Dn.7.IX. nadeszła nota litewska, w której rząd kowieński oświadcza gotowość wejścia w układy z Polską. Nie mogąc się zgodzić na linię Focha, litwini proponują wysłanie delegacji do Marjampola, celem omówienia kwestji związanych z określeniem linii demarkacyjnej.-

b. Łotwa.

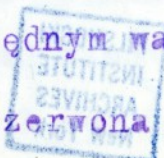
Konferencja państw Nadbałtyckich w Rydze została ukończona dnia 5.IX. Omówiono ~~kwestje~~ ^{stosunki} gospodarcze, handlowe, prawne i kulturalne pomiędzy zainteresowanymi państwami.-

c. Finlandja

Rokowania z bolszewikami w Dorpacie trwają nadal. Wobec pogorszenia się sytuacji dyplomatycznej i militarnej Sowieców, Finlandja obstaje przy swych żądaniach terytorjalnych i ekonomicznych. Możliwym jest przeniesienie rokowań do Rygi, celem połączenia ich z konferencją polsko-bolszewicką.-

10/. Rosja

Ostatnie niepowodzenie dyplomatyczne i wojskowe, łącznie z fatalnym stanem ekonomicznym Kraju i niebezpieczeństwem zagrażającym Sowdepji z południa /Wrangel/, skłaniają rząd sowiecki do zawarcia pokoju z Polską. Jedynie partja komunistów, z przekonania lub zawodu, dziś jeszcze głosi, że hańba temu, kto myśli o pokoju przed zajęciem Warszawy, przedtem nim sztandar czerwony będzie powiewał nad Belwederem. Dla nich stan wojenny w Rosji jest niezbędnym warunkiem utrzymania się ich przy władzy. Armja czerwona -

bosa , w parcianych spodniach, w lekkich kurtkach , bez bielizny . przedstawia widok 'godny pożałowania. Stan sanitarny fatalny / czerwotka/. Ogólne zawsznienie; żołnierze uskarżają się na niewystarczające racje żywnościowe , które stale ulegają zmniejszeniu /racja chleba na dobę wynosi 1 funt /. "Oficerowie " i żołnierze tej armji otwarcie przyznają się do tego , że są przemoczeni i pragną pokoju. Czerwonoarmiści , których olbrzymia część nie posiada żadnych zapatrywań politycznych, zgodnie stwierdzają, że do walki z Polską zmusza ich terror winowajców wojny obecnej - żydów i komunistów, których identyfikują. Po zawarciu pokoju obiecują sobie krwawo się na nich zemścić. Należy stwierdzić , że antysemityzm i nienawiść do komunistów zatacza w Rosji coraz to szersze kręgi. Powyższe łącznie z zamarciem handlu na terenach zajętych przez armję sowiecką, spowodowało, że i żydzi białoruscy / nie mówiąc już o ludności miejscowej, nawet prawosławnej / z utęsknieniem czekają powrotu wojsk polskich. "Oficera" bolszewickiego cechuje zupełna apatja. Zdaje się , że przejściowe powodzenie oręża sowieckiego , perspektywa okupacji Polski i wpływająca stąd poprawa bytu ekonomicznego, oraz materialnego , była jedynym bodźcem energii tych ludzi. Skąd - inąd nie można się temu dziwić. Obiad , który spożył w sztabie 57.dyw.sow. kurjer Naczelnego Dowództwa do Delegacji w Mińsku był ohydny , w braku noży i widelcy mięso jadło się palcami. Charakterystycznym w sprawie pokoju jest oświadczenie delegata sowieckiego w Berlinie Koppa : " nie udajemy pacyfistów , gdyż pacyfizm i bolszewizm są nie do pogodzenia, ale możemy spokojnie stwierdzić, że względy ekonomiczne zmuszają nas do pokoju rosyjsko - polskiego . Nasza sytuacja gospodarcza, nie wszystkim jeszcze znana, ale nie szczególnie dobra, stanowi najlepszą rękojmię , że chcemy przeprowadzić wewnętrzną przebudowę kraju bez mieszania się do polityki położonych na zachodzie państw. Z powyższych względów zbolszewizowanie

Polski, które dla rządu Sowieców jest "tylko epizodycznym momentem w ogólno-światowej strategii rewolucyjnej" musi być narazie zaniechane. Oczywiście że bolszewicy pokładają wciąż jeszcze duże nadzieje na swe wypróbowane metody propagandy, które^{ich} zdaniem staną się w Polsce łatwiejsze w warunkach pokojowych. W tem miejscu należy zaznaczyć, że agitacja komunistyczna wśród żołnierzy naszych /^{na} w Mińsku/ nie dawała żadnych rezultatów. Bolszewicy już rozpoczęli pertraktacje handlowe w Berlinie, gdzie bawi specjalna misja zakupów z Łomonosowem na czele. Misja ta nawiązała kontakt zarówno z przemysłowcami niemieckimi, jak i z centralą ekonomiczną niemieckich związków ~~zawodowych~~ zawodowych, która za swe pośrednictwo ma otrzymać 2% ogólnej zapłaconej przez rząd Sowieców sumy. Celem finansowania zakupów bolszewickich banki niemieckie proponują kredyt wysokości 125 milionów rubli złotem. Bolszewicy ubiegają się głównie o lokomotywy i materiał kolejowy, niezbędny dla uruchomienia życia gospodarczego Rosji. W Szwecji zamówiono 1.000 lokomotyw. Znamiennym jest dekret Lenina Nr.46. normujący produkcję fabryk lokomotyw i wagonów, ustalający minimum tej produkcji. Za wyprodukowanie ponadto minimum wyznaczone są wysokie gratyfikacje, co wytwarza konkurencję i rywalizację pomiędzy poszczególnymi fabrykami. W myśl powyższego dekretu kolejnictwo w Rosji powróciłoby do stanu przedwojennego w ciągu 4 lat. Najwięcej zainteresowani są bolszewicy w wznowieniu stosunków handlowych z Anglią. Sprawa ta pozostaje w ścisłym związku z konfliktem polsko-bolszewickim i jest jeszcze jednym powodem dla zawarcia pokoju z Polską. Nawiązując stosunki handlowe, delegaci bolszewicy, wbrew swym przyrzeczeniom, przeprowadzają energiczną agitację komunistyczną, co ostatnio ~~zix~~ zostało stwierdzone w Londynie/ rewelacje Lloyd George'a o Daily Herold / w Rzymie i Sztokholmie, skąd rząd szwedzki zmuszony był wydalić Litwinowa. Z Persji

PLSUDSKI
1920
ARCHIVES

oddziały bolszewickie zostały wprawdzie wycofane , propaganda jednak nie ustaje. Dn.2.września w Baku został otwarty "Kongres Narodów Wschodnich". Prócz delegatów wschodnich uczestniczą : Radek, Winowjew , Bela Kuhn / według radio sowieckiego / .Honorowym prezesem obrany został Lenin .-

Co się tyczy Wrangla , bolszewicy liczą się z nim bardzo poważnie; uważają go za wroga bardziej niebezpiecznego od Polski. Jednocześnie sądzą oni, że jest on ostatnim z rzędu kontrrewolucyjnych generałów , zagrażających ustrojowi Republiki Sowieckiej . Znamiennym jest głos komunistów , nawołujący do wyłączenia wszystkich sił , celem ostatecznego zlikwidowania ruchu kontrrewolucyjnego, co zarazem położy kres intrygom Ententy.-

IIII.

SYTUACJA WEWNĄTRZ KRAJU.

Całe społeczeństwo polskie dąży do pokoju trwałego, któryby dał możliwość przystąpić z podwójną energją do gospodarczej budowy kraju. To też przyjazd min. Grabskiego do Paryża/ patrz: Francja/ winien być uważany według jego deklaracji: " jako objaw szczerego życzenia jakie żywi rząd polski, aby zwrócić całą uwagę na kwestje ekonomiczne w chwili powrotu do stanu pokojowego . Polska życzy sobie gorąco pokoju , lecz pokoju honorowego, zabezpieczającego kraj przeciw wszelkiej ewentualności najazdu."

Podobne stanowisko rządu polskiego znajduje poparcie całego społeczeństwa oraz stronnictw politycznych. Na posiedzeniu C.K.W. i Z.- P.P.S. w dn. 29.VIII. uchwalono jednogłośnie rezolucję , wzywającą swych przedstawicieli w rządzie , R.O.P. i delegacji pokojowej, by , "odrzucając wszelką myśl imperjalistycznej aneksji cudzych ziem" , domagali się sprawiedliwego ustalenia wschodniej granicy Polski na zasadzie etnograficznej, z poprawkami , osiągniętymi przez porozumienie obu stron walczących." Co się tyczy narodów,

zamieszkujących ziemie pomiędzy Rosją a Polską, wymieniona rezolucja głosi, że Polska powinna domagać się ~~uznania~~ uznania prawa tych narodów do decydowania o swym losie. ~~Zasada ta jednak nie da się urzeczywistnić w drodze rozprawy orężnej, lecz może być jedynie dziełem pracy wyzwolénckiej narodów zainteresowanych.~~

W ostatnich czasach lewicowa grupa socjalistyczna, pod wodzą J. Sochackiego, oderwała się od P.P.S. i utworzyła t.zw. "lewicę P.P.S." Grupa ta, na posiedzeniu plenarnym uchwaliła: nie brać udziału w rządzie koalicyjnym i w R.O.P., oraz przejść do ostrej opozycji. Jednocześnie wspomniana grupa stanowczo protestuje przeciwko ugodowej polityce głównych leaderów P.P.S.

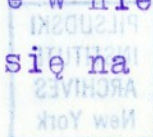
Stronnictwo narodowo-demokratyczne, odrzucając tendencję opieki polskiej nad narodami, zamieszkującymi ziemie między Polską a Rosją, domaga się wcielenia do Rzeczypospolitej obszarów, z niezaprzeczalną większością ludności polskiej. Do obszarów tych zalicza N.D. terytorja, położone pomiędzy linią Curzona, a linią dawnych okopów niemieckich.-

Ostatniemi czasy N.D. rozpoczęła kampanję, zmierzającą do ograniczenia władzy Naczelnika Państwa. Celem przeniesienia tej akcji na forum sejmowy, partja ta domagała się pod różnemi pretekstami zwołania Sejmu, lecz żądanie to zostano przez Konwent Sejmorów odrzucone.-

Mimo powyższych tendencji partyjnych, nie zawsze uzgodnionych z interesem ogólnym - państwowym, w kardynalnych kwestjach cały naród bez wyjątków zachowuje jedność i zgodę, i gotów jest bronić z największym poświęceniem wolności i niepodległości Ojczyzny.-

To też płyną ciągle nowe ofiary ~~pieniężne~~ na wojsko, - pieniężne i w materiałach. W ruchu tym znaczny udział od pewnego czasu bierze włościanstwo, które w niektórych powiatach dobrowolnie opodatkowało się na rzecz wojska.-

Akcji licznych instytucji społecznych, mających

na celu niesienie pomocy moralnej i materialnej żoł-
nierzowi na froncie , - nie ustaje ani na chwilę.

IV.

W sprawie konfliktu polsko- litewskiego peł-
nomocnicy i attaches wojskowi winni zająć na zewnątrz
następujące stanowisko: 1/ granicę polsko - litewską
wytknęła Rada Najwyższa dn. 8. XII. 1919 r. Litwini
przekroczyli ją zbrojnie, są więc stroną zaczepną.
2/ litwini chcą siłą narzucić Polsce uznanie trak-
tatu litewsko - bolszewickiego , sprzecznego z prawami
Polski 3/ teren przyznany Litwie przez bolszewików
nie przestał być terenem działań wojennych polsko-
bolszewickich. Bolszewicy trzymają tam jeszcze tak
ważne punkty, jak Grodno i Lidę , oraz rozporządzają
linją kolejową Wilno - Grodno dla operacji przeciw
Polsce, bez protestu ze strony litewskiej . 4/ na
wyżej wymienionym terenie stwierdzone jest wielokrotnie
współdziałanie " neutralnych " litwinów z bolszewikami,
5/ rząd litewski, wyszedłszy z utworzonej przez Niemców
Taryby, nie reprezentuje prawdziwej opinii narodu li-
tewskiego, zaś wybory do sejmu przeprowadzone zostały
w sposób terrorystyczny. Ogół litewski nie solidaryzuje
się z militarystycznym rządem kowieńskiego i dąży do
porozumienia z Polską. Również i w wojsku litewskim
daje się zauważyć wyraźną niechęć do walki z bratnim
narodem polskim, to też żołnierze poddają się nam
tłumnie. Polska, zaś w stosunku do Litwy trzyma się
tradycji dziejowej przyjaźni obu narodów , która
się odzwierciadliła w wileńskiej odezwie Naczelnego
Wodza z kwietnia 1919 r. , 6/ Polska, w razie zmu-
szenia jej do wojny , prowadzić takową będzie tylko
z obecnym rządem litewskim , narządkiem Niemców i
bolszewików.- Prawa narodu litewskiego, w razie
takowej wojny , pozostaną przez Polskę uszanowane.

Powyższe poglądy należy w miarę możliwości roz-
wijać w prasie, oraz donieść , jak reagują rządy i
społeczeństwo zagraniczne, na stanowisko zajęte przez
Polskę.-

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Oddział II Informacyjny

~~№~~
Biuro Ewidencyjne .

Warszawa, dn. 20.IX. 1920 r.

51.
Pisane

Stosownie do ustnego rozkazu Szefa Sztabu Generalnego przedkłada się przedostatnie dwa komunikaty informacyjne o sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej / Nr. 27. i 28. / .

W. z. Sikorski
Jędrzejko

Spis 9

4.

mp h 20/23.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

D.7-go b.m. Odebrano z Moskwy następującą radjodepeszę:

" Delegacja, reprezentująca sprzymierzone rzeczpospolite, rosyjską i ukraińską, będzie się składała z prezesa Adolfa syna Abrahama Joffego, członka kontroli rzeczypospolitej i z następujących delegatów: komisarza ludowego rolnictwa rzeczyposp. ukraińskiej Dymitra syna Zachara Manuilskiego, członka komisarjatu ludowego finansów rzeczyp. rosyjskiej Leonida syna Leonida Oboleńskiego, do których nieco później będzie przyłączony poseł rosyjski w Gruzji Sergjusz syn Mirona Kirof. Delegacja będzie w możności udać się w drogę, skoro wszystkie kwestje, dotyczące jej bezpieczeństwa i lokalu w Rydze, będą załatwione. Prosimy o podanie daty, w której delegacja polska zamierza przybyć do Rygi. W radjotelegramach prasowych mogliśmy wyczytać wskazówkę, jakoby delegacja polska miała przybyć do Rygi 14-go września, ale nie wiemy, czy ta wskazówka jest autentyczna, i bylibyśmy bardzo zobowiązani, gdybyśmy mogli otrzymać wyjaśnienia w tym przedmiocie.

Komisarz ludowy spraw zagranicznych Cziczerin"

Jednocześnie niemal z tą depeszą rząd polski otrzymał od posła Kamienieckiego depeszę, iż rząd łotewski zgodził się na udzielenie żądanych dodatkowych gwarancji, wobec czego poseł Kamieniecki wysłał do Moskwy odnośne zarządzenie.